

ב"ה רש"י

פרשת ויחי

קחם נא אלי ואברכם

בראשית מח, ט.

בקש יוסף רחמים

על הפסוק "וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה", אומר רש"י "בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו כו'", ולכן שאל "מי אלה", "מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה" - דלכאורה, מהו הכרחו של רש"י להוציא את הפסוק מפשוטו, ששאל "מי אלה" מפני שלא הכירם, כמו שכתוב בפסוק שלאחרי זה "ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות"?!?

...ואכן, פשטני המקרא מפרשים ש"ראה שהם בני אדם אבל לא הכירם", "יש רואה דמות אדם ואין מכיר דמות פניו", ואם כן, מהו הכרחו של רש"י לחדש ש"ביקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו", ולכן שאל "מי אלה, מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה"?!?

וקושי נוסף בפירוש זה - שמכריח להוסיף ולחדש גם בפסוק שלאחרי זה דבר שלא נזכר בכתוב: "ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה", "הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה" (להוכיח שנולדו בקדושה וטהרה כו', שלכן ראויין לברכה) - דבר שלא נזכר בכתוב!

...והביאור בזה: פירוש הפשטנים על הפסוק "וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה", ש"ראה שהם בני אדם אבל לא הכירם", "יש רואה דמות אדם ואין מכיר דמות פניו" (מכיון ש"עיני ישראל כבדו מזוקן") - אינו מסתבר בפשוטו של מקרא, שכן, גם אם לא הכיר דמות פניהם, בודאי ידע והבין מעצמו שהעומדים לפניו הם בניו של יוסף.

ובפשטות: הבן חמש למקרא למד כבר אודות ברכתו של יצחק ליעקב בעת זקנותו, "כי זקן יצחק . . . לא

ידעתי יום מותי" - כטבע האב שכאשר עומד ליפרד מבניו לעולמים, קורא להם לברכם כו'.

[ובמכל שכן וקל וחומר מנתינת הברכה קודם הפרידה למשך זמן - שכן, גם כאשר יעקב עמד ללכת חרנה ל"ימים אחדים" ("עד אשר תשוב חמת אחיך"), אזי, "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו גו". מה גם שבלאו הכי מברך האב את בנו מזמן לזמן, כמו בערב יום הכיפורים, וכיוצא בזה].

ולכן, כאשר "ויקרבו ימי ישראל למות", ולא עוד, אלא ש"ויאמר ליוסף הנה אביך חולה", אזי, "ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים", "כדי שיברכם יעקב לפני מותו".

ופשוט, שבודאי שיער יעקב שיוסף יבוא אליו לבקש את ברכתו. ובפרט על פי מה שכתב רש"י ש"אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים להגיד לו", היינו, שיעקב ידע שאפרים הלך אצל אביו להגיד לו, מכיון שאפרים סיפר לו (או שהבין מעצמו), ובמילא, היה יכול לשער שיוסף יבוא אליו לבקש את ברכתו.

ומכיון שכן, הרי, כאשר יוסף בא ליעקב (ויעקב מדבר עמו, "ויאמר יעקב אל יוסף וגו'") בלויית עוד שנים, הרי, גם אם תמצא לומר שאינו מכיר דמות פניהם מפני ש"עיני ישראל כבדו מזוקן" - היה לו להבין שהם בני יוסף, שנתלוו לאביהם לקבל ברכתו (ומה גם שהזכירם בדבריו, "ועתה שני בניך הנולדים לך גו'"), ואם כן, מה מקום לשאלה "מי אלה"?!?

ולכן, מוכרח רש"י לפרש בפשוטו של מקרא ששאלת יעקב "מי אלה" אינה כפשוטה (מפני שלא הכירם), כי אם, מפני ש"בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו", ולכן תמה ושאל "מי אלה", "מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה":

יעקב ידע והכיר את מעלתם של בני יוסף - הן אפרים, כמפורש בפרש"י ש"אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד", והן מנשה, שבודאי למד גם הוא תורה אצל יעקב, וגדלה מעלתו כו', כמובן מדברי יעקב "גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו" כלומר, שגדלותו של מנשה היא בערך לגדלותו של

אפרים (אלא שאפרים יגדל ממנו), וכפי שסיים בברכתו "בך יברך ישראל ישימך אלקים כאפרים וכמנשה".

ולכן, כשראה יעקב ש"נסתלקה שכינה ממנו" - תמה ושאל, "מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה", כלומר, מכיון שידע את מעלתם, היה בטוח שמצדם אין כל סיבה שלא יהיו ראויין לברכה, ולכן, נתעורר אצלו חשש שמא היה איזה חסרון בשלימות הטהרה והקדושה כו' בקשר ללידתם, "מהיכן יצאו כו'".

[ומה שכתב רש"י "לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה" - אין זה אלא לבאר לבן חמש למקרא מדוע אמנם "נסתלקה שכינה ממנו". אבל יעקב לא ראה ברוח הקודש שעתידים ירבעם ואחאב כו' לצאת מהם (ואדרבה, לא הראוהו דבר זה ברוח הקודש, כדי שלא לצערו כו'), ולכן, תמה על שנסלקה שכינה ממנו, וחשש שמא יש איזה חסרון בהם, ועל זה שאל "מי אלה", "מהיכן יצאו", כנזכר לעיל].

ובהתאם לכך, "ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה", "הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה":

לפירוש הפשטנים שיעקב שאל "מי אלה", מפני שלא הכיר את פניהם - היה לו ליוסף לענות "בְּנֵי הֵם", ותו לא מידי, ומדוע הוסיף "אשר נתן לי אלקים בזה", וכי לא ידע יעקב שבניו של יוסף נולדו כאן ("בְּנֵיהֶם"), בארץ מצרים!?

אמנם, על פי פירוש רש"י שהשאלה "מי אלה" היא "מהיכן יצאו כו'", מובן שפיר המענה דיוסף "בני הם אשר נתן לי אלקים בזה", מכיון שהראה לו דבר ממשי, שמראים באצבע ואומרים זה ("בזה"), "שטר אירוסין ושטר כתובה", לראיה והוכחה שלידתם היתה בשלימות הקדושה והטהרה כו'.

...וממשיך רש"י, "ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש, ויאמר קחם נא אלי ואברכם, וזהו שאמר הכתוב ואנכי תרגלתי לאפרים וגו'":

מכיון שהסיבה לכך שנסתלקה שכינה ממנו אינה מפני חסרון חס ושלוש בשלימות הקדושה והטהרה בקשר

ללידתם ("מהיכן יצאו"), כי אם, מפני סיבה אחרת, "לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה" - אם כן, מה ש"הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה" מבטל רק את החשש של יעקב, שירצה ויחפוץ לברכם, אבל, עדיין יש צורך לבטל את הסיבה לסילוק השכינה, כדי שתשרה עליו שכינה ויוכל לברכם.

ולכן מוסיף רש"י "ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש", ואז, "ויאמר קחם נא אלי ואברכם".

קטע משיחת ש"פ ויחי, רישמת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשמ"ז ח"ב ע' 264.3.

1 בראשית מח, ט.

2 שם י.

3 רשב"ם וספורנו עה"פ. וראה גם אוה"ח עה"פ.

4 תולדות כז, א-ב.

5 שם מד.

6 שם כח, א.

7 פרשתנו מז, כט.

8 שם מח, א.

9 פרש"י עה"פ.

10 שם ג.

11 שם ה.

12 שם יט.

13 שם כ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"ני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה